

Intervju z Majo Delak, letošnjo nagrajenko Prešernovega sklada

»Plesalec mora biti angažiran in svojo ustvarjalnost deliti z drugimi«

V zadnjih letih so bile njene najuspešnejše avtorske predstave Poti ljubezni, Serata artistica giovanile in Drage drage – Letos je prejela nagrado Prešernovega sklada, kar je bil tudi povod za naš pogovor

Koreografinja in plesalka Maja Delak je študirala sodobni ples na CNDC L'Esquisse v Angersu v Franciji in na številnih plesnih seminarjih, ki so jih vodili mednarodno uveljavljeni pedagogi. Bila je aktivna in stalna članica v mednarodni plesni skupini En-Knap med letoma 1993 in 2002 ter idejna voditeljica uresničitve gimnazijskega programa za sodobni ples, ki ga izvaja Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana. V opusu trinajstih plesnih predstav je prepotovala številne svetove, ki se, kljub različnim tematikam in načinom dela, kot presečne množice družijo v sidrišče avtoričine plesne poetike, v kateri vedno jasneje določa metodologije sodobnega plesa. V zadnjih letih so bile njene najuspešnejše avtorske predstave Une façon d'aimer / Poti ljubezni; soavtorstvo: Luka Prinčič (2009), Serata artistica giovanile (2008) in Drage drage (2007).

Kot beremo v vašem življenjski su, ste nastopali v predstavi Vrag na vasi, ki sta jo v ljubljanski SNG Operi in baletu konec sedemdesetih let koreografirala Pia in Pino Mlakar. Kaj lahko poveste o tej prvi odski izkušnji?

V spominu jo imam kot čisto magijo. Stara sem bila 7 ali 8 let in spomnim se velikih, premikajočih se scenografij, prekrasnih balerin. Mi smo bili otroci v svatbenem sprevodu, ples otrok z venčki smo plesali na začetku in na koncu predstave. Gledano nazaj, se mi zdi izjemna izkušnja in za mene kot otroka je bilo to zelo naporno, ampak bilo mi je prekrasno. Takrat sem bila na začetku baletne šole.

Vas je to zaznamovalo do mere, da ste se pozneje odločili za pot profesionalne plesalke sodobnega plesa?

Težko rečem, da je bil ta trenutek ključen. Pri petih letih sem šla v baletno šolo in od takrat sem v plesu, od takrat je ples del mojega življenja. S klasičnim baletom sem se ukvarjala nekje do srednje šole, potem sem plesala jazz balet in show dance v Kazini in šele po srednji šoli sem se začela ukvarjati s sodobnim plesom, v Plesnem teatru Ljubljana. Odločitev za ples je prišla z odločitvijo za študij.

Ko ste bili članica skupine En-Knap (1993 do 2002), ste že koreografirali lastne predstave. Kako sta v vas dozoreli zamisel in odločitev za samostojno koreografsko pot?

Plesalec sodobnega plesa je danes tudi soustvarjalec tako v smislu gibalnega jezika kot tudi vsebinskih vidikov predstave, razvoja nekega lika ... Sama v vlogi koreografinje delam tako, da so plesalci zelo angažirani in projektu in veliko svo-

jega kreativnega potenciala razvijajo in delijo z drugimi. Na ta način sem sodelovala tudi z Iztokom Kovačem v skupini En-Knap in na neki določeni točki sem se spraševala: sem del skupine, vendar, kdo sem pa jaz sama, ne kot del skupine? In moj prvenec, Manifestacija introverta, je bilo preizpraševanje te avtonomnosti. Pa vendar se takrat nisem videla v vlogi koreografinje. Zdi sem mi, da sem šele po drugi predstavi, Gina in Miovanini, sebe lažje dojela kot koreografinjo. Velik izziv mi je pomenilo, zastaviti si temo in jo nato problemsko raziskati.

Katere so prelomne predstave na vaši koreografski poti?

Zame je izjemno pomemben že moj solo Manifestacija introverta, namreč glede na to, da sem začela delati samostojno. Pomembna je bila predstava Gina in Miovanini zaradi sodelovanja z igralcema Andrejem Robertijem in Markom Peljhanom, s katerim sva pozneje sodelovala večkrat. V omenjeni predstavi je bil scenograf. Pozneje je bil scenograf tudi pri predstavi Drage drage, pri predstavi Serata artistica giovanile sva sodelovala tudi v smislu avtorstva in koncepta predstave, skupaj s Katjo Praznik. Zame je bila prelomna tudi Rondinella, močno soavtorsko delo z Malo Kline in Mauricijem Ferlinom. In nastalo je sodelovanje, ki se je nadaljevalo tudi pri predstavi Hi-res. Zanimivo je, da je ostala precej prezrta predstava Rodeo, ki je nastala v okviru kulturne vzgoje Cankarjevega doma. Še vedno je živa in meni osebno zelo pomembna predstava, a nekako neopazna.

Pri predstavi Drage drage sem sestavila novo ekipo sodelavcev, lotili pa smo se zelo pereče teme – pro-

blematike našega delovanja in bivanja znotraj sodobnega plesa. V tej predstavi sem razvila drugačen jezik, ki je vključeval humor, morda značilen tudi za predstavo Gina in Miovanini. Drage drage je prva predstava, ki je nastala v produkciji Zavoda Emanat, hkrati pa sva pri tem projektu tudi prvič sodelovali s producentko in takrat še programerko festivala Mesto žensk, Sabino Potočki. Močno je vplivala na razvoj mojega dela, tako na vsebinski (Drage drage je predstava, ki je bila premierno uprizorjena na festivalu Mesto žensk in je upoštevala tematski okvir festivala), kot tudi na produkcijski ravni, kjer sva uspeli vzpostaviti višjo raven produkcije v zavodu. Za mene je bila zelo pomembna predstava Serata artistica giovanile, ki smo jo igrali zgolj dvakrat; to je bil izjemno zahteven projekt. Na voljo smo imeli dva meseca produkcijskega časa, na odru pa je bilo 12 ljudi in v ozadju še enkrat toliko. To je za tip produkcije, kakršnega zmore Zavod Emanat, ki je brez svojih vadbenih in uprizoritvenih prostorov in ki je bil takrat še na projektnem financiranju, ogromno. Iz sebe smo iztisnili vse do konca. S tega vidika sem bila in še vedno sem zadovoljna s tem projektom in rada bi ga še kdaj oživila in oživila. In poživila, ampak vem, da bi za to potrebovala ustrezen čas in denar.

Seveda so mi zadnja dela bližja in se mi zdijo bolj ključna. Pri predstavi Poti ljubezni je nastalo zelo zanimivo, kreativno, stimulatívno sodelovanje z Lukom Prinčičem, ki se nadgrajuje na novih področjih ustvarjanja: glasbe, videa, koncerta, pisanja ... Pri tem se mi zdi najbolj zanimivo moja izkušnja vstopanja v delo s telesom, performansem, gibanjem spustiti še skozi mlin glasbe, besedil ... To sodelovanje se mi zdi ravno zaradi preliivanja zelo različnih izkušenj, ki jih imava z Lukom, zelo zanimivo, inspirativno. Pred kratkim sva naredila nov projekt, performativni koncert Zamrznjene podobe, kjer v performans vstopava še bolj z glasbeno vizualnim jezikom.

Poleg odrskih imate tudi veliko

izkušenj v filmskem mediju. Kako se počutite v njem?

Super! (Smeh) V produkciji zavoda En-Knap je Iztok Kovač veliko sodeloval s filmskim režiserjem Sašem Podgorškom. To so bile zelo zanimive izkušnje: delo s filmskim trakom, velika produkcija, velika ekipa, eksterierji, interierji...

Sodelovala sem s Tošo Slak pri igranem filmu Zjutro, z Zemiro Alajbegović Pečovnik pri kratkem filmu, dvakrat pa sem sodelovala z Emo Kugler. Z njo zelo rada sodelujem, saj njenemu umetniškemu potencialu popolnoma zaupam. Zdi se mi izredna avtorica. To sta bili ekstremni sodelovanji. Ko me je povabila prvič, k filmu Fantom, mi je rekla, da ima idejo za film, v katerem naj bi jaz igrala doječo mater in da še ne ve, kako bomo izpeljali prizore z dojenčkom. Sploh ni vedela, da sem bila takrat noseča in da bom ravno v času načrtovanega snemanja imela majhnega dojenčka. In potem smo snemali mojega sina Sama, en teden po rojstvu. To je bilo precej naporno, zato tudi pravim, da so ta snemanja vedno ekstremna. Pri zadnjem Eminem filmu, Za konec časa, sem bila v posebni maski. Vse je bilo prilepljeno, tako da sem bila pred snemanjem tri, štiri ure v maski, potem sem morala pa ves čas stati, ker bi drugače ta maska, kostum razpadel na meni.

Pri, recimo temu, tradicionalnem gledališkem občinstvu se večkrat pojavi problem sprejemanja sodobnih plesno-gledaliških predstav. Kako bi ta medij približali občinstvu?

To je kar težko vprašanje. Gledalec je gledalec, vsak posebej je samosvoj, vsak ima pravico videti stvari na drugačen način, jih oceniti pozitivno ali negativno. Toda zdi se mi, da glede sodobne umetnosti obstaja nek neviden strah, ko gledalec reče: joj, jaz pa tega ne razumem. Pa vendar ne gre vedno in zgolj samo za vprašanje razumevanja. Velikokrat je povezano tudi s pomanjkanjem samozavesti. Gledalec, ki ni vajen sodobnih predstav, lahko čuti neke vrste nekompetentnost. Pa včasih to, da mu nekaj ni všeč, pomeni prav njegovo kompetenco. Včasih pa to, da si ne upa, in reče, da

mu ni vsec, pomeni njegovo nekompetenco.

Spremljati produkcijo pomeni tudi željo po novih izkušnjah, s katerimi gledalec lahko ugotovi: to mi ni všeč, ker res ni dobro, ali: to mi ni všeč, ker ne razumem, ali: to mi ni všeč, ker to ni po mojem okusu, ampak je kvalitetno. Vsak gledalec bi moral biti sposoben razlikovati. Zdi se mi pa, da gre za pomanjkanje zanimanja in da je tudi pri izobraževanju na področju kulturne vzgoje premajhna investicija staršev, države, učiteljev, vseh, v to, da bi se umetnost obravnavalo enakovredno kot druge splošne predmete. Menim, da je tukaj niša, ki bi morala biti zapolnjena, če bi hoteli dvigniti nivo kulture.

Ste tudi pobudnica in idejna voditeljica smeri Sodobni ples na umetniški gimnaziji Srednje vzgojiteljske šole in gimnazije Ljubljana, prvega in edinega institucionaliziranega programa sodobnoplesnega izobraževanja pri nas. Kaj lahko poveste o njem?

Program sem začela pripravljati

že leta 1994. Ob iniciativi Društva za sodobni ples Slovenije, svetovanju takratne predsednice Ksenije Hribar in sodelovanju mnogih ob pripravi posameznih vsebin je bil program kar kmalu pripravljen. Sprejet je bil v letu 1998 in v šolskem letu 1999/2000 je bila vpisana prva generacija dijakov. Tako je poteklo deset let, kar se program izvaja. Menim, da se znanje plesalcev, ki prihajajo v program, veča, da je vedno večja zavest o tem, kaj je sodobni ples in da na omenjeno šolo prihajajo veliko bolj usmerjeni. Na SVŠGL se tudi vedno bolj povežemo s sorodnimi šolami v tujini in letos bomo imeli prvič izmenjavo dijakov z belgijsko šolo Khadans. Vsakoletne šolske produkcije kažejo vedno boljše rezultate, tako da sem prepričana, da je bilo izvajanje takšnega programa velik korak za sodobni ples. Zdi se mi pa tudi, da bo treba urediti vertikalo izobraževanja, in sicer v smislu kvalitetne umetniške akademije, vpete in aktualne v današnjem času.

PETRA TANKO

MAJA DELAK